

Титарчук Руслан Васильович, здобувач СО «Доктор філософії»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна
e-mail: r.tytarchuk@donnu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0009-2622-2334

ПОЛІТИЧНИЙ РЕАЛІЗМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: КЛАСИЧНІ ЗАСАДИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Проведено аналіз трансформації політичного реалізму. Теза політичного реалізму про державу як єдиного актора міжнародних відносин зазнала трансформації, коли після Другої світової війни почали формуватися міжнародні організації як суб'єкти міжнародної політики. Зважаючи на безсилля міжнародних організацій перед численними актами агресії, наразі відбувається повернення до базового постулату політичного реалізму.

Ключові слова: політичний реалізм, держава, міжнародні організації, політика стримування, баланс сил, постбіполярний світ.

Постановка проблеми. Політичні вчення не є суто теоретичними конструкціями, вони втілюються в реальну політику держав та інших суб'єктів, визначаючи характеристики їхньої взаємодії. Але більшість із таких наукових концептів сформувалися доволі давно, тож, будучи втіленими в політичному житті, періодично потребують свого коригування. Життя не стоїть на місці, політичні, економічні, соціальні, культурні та інші відносини розвиваються і трансформуються, причому на сучасному етапі такі видозміни значно прискорилися. Зважаючи на це, доктринальні вчення, що створюють їх підґрунтя, також вимагають переосмислення. Певні з них ідуть у небуття, втрачаючи свою актуальність; певні – перероджуються в інші течії; деякі інтегруються, створюючи щось принципово нове. Не винятком став і політичний реалізм, який тривалий час був одним із базових теоретичних концептів міжнародних відносин. Можна сказати, що таким він вважається і зараз. Тим не менше в його змісті намітилися суттєві трансформації, пов'язані, по-перше, з його критикою, а по-друге, – зі зміною політичного континууму. Таким чином, обрана для дослідження тема може бути охарактеризована як актуальна та така, що потребує розроблення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання політичного реалізму неодноразово ставали предметом досліджень науковців, з-поміж яких можна

назвати таких, як Н. Кравченко [1], Т. Мельник [2], З. Самчук [3], І. Троян [4], А. Фабрика [5], С. Шергін [6] та ін. Теоретичний базис наукової статті також становлять напрацювання зарубіжних вчених, таких як В. Кораб-Карпович (W. Korab-Karpowicz) [7], Дж. Миршаймер (J. Mearsheimer) [8], Г. Моргентау (H. Morgenthau) [9], Р. Ралан (R. Palan) [10], А. Рохай (A. Rochau) [11] та багато інших. Тим не менше, зважаючи на зміну структури політичних відносин сучасного суспільства, науковий інтерес до теми є повністю обґрунтованим.

Метою статті є аналіз трансформації концепції політичного реалізму в умовах сучасного світу.

Виклад основного матеріалу. Історичні витоки політичного реалізму можна знайти ще у творі Н. Макіавеллі «Державець», зокрема, там здійснено спробу виявити співвідношення політики та моралі, що є однією з ключових засад політичного реалізму. Причому пріоритет однозначно віддається політиці. Так, Н. Макіавеллі стверджує, що «влада в державі підтримується виключно за допомогою страху» (за незначними винятками) [12]. Зрозуміло, що цей постулат у сучасному світі дещо коригується щодо демократичних соціальних держав, проте здебільшого він зберігає свою актуальність.

Саме згаданий твір Макіавеллі став у подальшому основою для формування та розвитку ідей Г. Моргентау, які були присвячені аналізу та співвідношенню в міжнародній політиці моралі та національних інтересів. Для обґрунтування законів і правил міжнародної політики він спирався на особливості людської природи. Це було особливо актуально в період після Другої Світової війни, коли дана теорія формувалася. Моргентау наголошував на тому, що «власні інтереси держави та сила, – це те, на що державі варто спиратися у міжнародних відносинах». Натомість мораль розглядалася як те, чого слід уникати. Зокрема, за твердженням Г. Моргентау, «політика не може бути заснована на ідеалізмі чи моралі, оскільки це може призвести до ослаблення держави та навіть її руйнування. А будь-яка влада заснована виключно на силі, яка у свою чергу спрямована на збереження, збільшення або демонстрацію влади» [9].

У США ідеологом політичного реалізму був Генрі Кіссенджер, який від самого початку своєї кар'єри як радника з національної безпеки намагався розробити стратегічні рамки, у яких США могли реагувати на виклики, які виникали у той час перед державами, що вилилося у формування у другій половині 60-х рр. цілісного вчення.

Якщо розглядати сутність та зміст політичного реалізму, то держава є, по суті, єдиним визначальним актором міжнародної системи [10, с. 389]. Представники цієї теорії дотримуються думки, що в сучасному світі головною особливістю міжнародної політики є постійне прагнення великих держав

зберегти наявний на міжнародній арені порядок, за умови, якщо він для них є цілком вигідний або ж, якщо не вигідний, змінити його на свою користь. Важливою для політичного реалізму є проблема безпеки. Останню представники даної теорії розуміють перш за все як військово-силову могутність держави. На думку реалістів, «держави ведуть постійну боротьбу за переваги у міжнародному середовищі. При цьому державний суверенітет є їх правом відстоювати і реалізовувати свої національні інтереси» [13, с. 155]. Можна стверджувати, що теза про державу як єдиного актора міжнародних відносин зазнала певних трансформацій, коли після Другої світової війни почали активно формуватися та функціонувати міжнародні організації як суб'єкти міжнародної політики. Проте, зважаючи на безсилля міжнародних організацій перед численними актами агресії в сучасному світі, відбувається їхнє ослаблення та повернення до базового постулату політичного реалізму.

Прихильники політичного реалізму стверджують, що при вирішенні питань, пов'язаних зі справами іноземних урядів, слід застосовувати ту саму політику, яка використовується на внутрішньому фронті. Як і у випадку захисту держави, інтереси нації мають найвищий пріоритет. Так само лідер не повинен перейматися питаннями моралі у відносинах зі своїми ворогами. Держава в контексті міжнародних відносин не може займатися питаннями моралі, які безпосередньо не впливають на безпеку і процвітання держави, тим більше, що в них задіяні численні актори, озброєні тими ж цілями і порядком денним. Генріх фон Трейчке зазначав, що «держави є силою саме для того, щоб стверджувати себе на протигагу іншим таким же незалежним силам, і що найвищим моральним обов'язком держави є сприяння цій силі. Він вважав міжнародні угоди обов'язковими лише настільки, наскільки це було доцільно для держави» [14, р. 7]. Таким чином, була введена ідея автономної етики поведінки держави і поняття *realpolitik*. Така теза є ще одним базовим принципом політичного реалізму. Мораль та етика розглядаються або як щось вторинне щодо інтересів держави, або взагалі ігноруються. Основою втілення інтересів держави визнається сила (зокрема військовий потенціал), що особливо актуалізується на сучасному етапі, коли баланс сил у світі є нестабільним, а засоби стримування нерідко непередбачуваними. Тим більше, що однією з базових проблем політичного реалізму визначається питання, а чи можливим взагалі є досягнення абсолютного стримування. Тож навіть у глобалізованому світі державам варто передусім враховувати власні інтереси та наявність потенціалу для їхньої реалізації.

На підставі викладених вище положень, *realpolitik* визначається науковцями як вид політичного курсу держави, який характеризується відмовою від використання будь-якої ідеології як основи державного курсу. У такому разі

політика має суто праксеологічний характер, не спираючись ані на мораль, ані на ідеологію. Базисом такої політики, як згадувалося раніше, є лише власні інтереси держави. Зокрема, Л. Рохау у своїй фундаментальній праці «Принципи реальної політики» зазначив, що «головне завдання учасника міжнародних відносин полягає в дотриманні світового закону, у рамках якого кожна подія являє собою результат поточної комбінації політичних сил» [11]. Таким чином обґрунтовується положення, що в міжнародній політиці немає постійних союзників (друзів) чи ворогів, а є тільки національні інтереси, що яскраво демонструє поточна політична ситуація навколо повномасштабної агресії росії проти України.

Тому можна повністю підтримати твердження А. Фабрики про те, що «сутність *realpolitik* полягає зовсім не в компромісах, поступках і русі максимального безконфліктним шляхом, а в наголошуванні на первинності в політиці реальної сили, насамперед військової. Реальна політика, яка ставить на перше місце власні інтереси та практичність, зужує фокус держави до всього, що може покращити становище цієї держави, тим самим підвищуючи рівень життя та загальний добробут народу. На противагу *realpolitik* існує теорія справедливої війни, яка має тенденцію розмивати межі між тим, що є морально справедливим і прагматичним, що призводить до політики, яка лише погіршує становище нації та народу» [5, с. 124]. Як би привабливо не виглядала остання концепція, але в сучасному постбіполярному світі вона виглядає все більше надто ідеалізованою, а подекуди й утопічною.

Тільки завдяки силі держави народ може бути захищеним у своєму повсякденному житті. Співпраця може бути вигідною в короткостроковій перспективі, але не в природі держав підтримувати співпрацю, коли вона більше не відповідає їхнім інтересам. Отже, коли ми говоримо про будь-які угоди у сфері міжнародних відносин, протверезлива доза реалізму повинна передувати будь-яким рішенням, особливо щодо гуманітарних питань, оскільки «більшість держав рідко готові витрачати кров і скарби для захисту іноземного населення від грубих зловживань, включаючи геноцид» [8]. «Було б нелогічно для країни втручатися у справи інших народів, якщо вона не прагне отримати від цього якусь вигоду, чи то у вигляді фізичної здобичі, чи то у вигляді міжнародної похвали. Як у відносинах із зовнішнім світом, так і всередині держави політичні рішення не можуть бути надмірно обтяжені питаннями моралі, якщо взагалі можуть бути обтяжені» [10, с. 17]. Хоча другорядна роль моралі була однією з основних причин критики політичного реалізму (особливо після застосування ядерної зброї США у Хіросімі й Нагасакі), але політичні реалії сьогодення показують фактичне застосування державами здебільшого саме такого підходу. Прикладом може бути

укладення США угоди про корисні копалини з Україною, яку багато хто вже називає колоніальною. І хоча все ж таки наявні думки щодо того, що економічна зацікавленість США в наших корисних копалинах також сформує зацікавленість у закінченні воєнних дій та відновленні України, але складно заперечувати той факт, що угода, по суті, не містить жодних гарантій безпеки для нашої держави. Також не більш моральним було блокування вітчизняних перевізників на кордоні з Польщею, яка хоч і є давнім стратегічним партнером України, але все ж таки керується передусім своїми власними інтересами. Те ж саме у міжнародних відносинах стосується і ролі сили.

Протягом усього періоду становлення та розвитку концепції, намагаючись науково обґрунтувати сили, що визначають перебіг світової політики, політичні реалісти оцінювали силу як головний, а часто і єдиний засіб захисту і реалізації національних інтересів. Крім того, прихильники вчення претендували і претендують на те, щоб дати ключ до розуміння поведінки і дій держав і державних діячів на міжнародній арені, виявити саму логіку міжнародної політики. «За безлічі визначень сили і могутності, спільним для школи *realpolitik* є все ж таки надання стратегічним ресурсам ключової ролі в динаміці світової політики. До таких ресурсів вони відносять: військові засоби, виробничі потужності, сировинні ресурси, кількість населення, геостратегічні переваги, культурні особливості, моральний дух нації, які реалістично розглядаються в контексті здатності держави встановлювати свої правила гри та визначати результат переговорів на свою користь. Силою вважалася також здатність держави обирати і формувати структури глобальної економіки, нав'язувати іншим країнам і народам свої цінності та норми» [16, с. 45]. Усе це, безперечно, є актуальним і на сьогодні, що доводить досвід світових лідерів у можливості їхнього тиску на слабших акторів (зокрема економічними засобами), встановлення резервної валюти для інших держав, ядерного стримування (або навіть шантажу) тощо. Перед такими засобами нерідко пасують засоби дипломатії та навіть демократичні цінності, що ще раз доводить первинність політики щодо моралі.

Слід звернути увагу на те, що, як влучно зазначає З. Самчук, «основне табу принципу реалізму – не сприймати бажане за дійсне» [3, с. 68]. На жаль, Україною не було враховано дотримання цього принципу, коли країна брала участь у Будапештському меморандумі 1994 р. між Україною, США, Великою Британією та Росією, згідно з яким держави-учасниці гарантували захист Україні, якщо вона відмовиться від ядерної зброї. Недарма Н. Макіавеллі зазначає, що «зіткнення людських чи державних інтересів породжує насильство, а єдиним способом уникнути цього у крайніх формах чи захистити державу

від зовнішніх ворогів є жорстка консеквентна політика, позбавлена тісного прив'язання до моралі та релігійних канонів» [1, с. 127].

Хоча політичний реалізм і акцентує увагу в першу чергу на міжнародній суб'єктності держав, він, однак, не виключає можливості співпраці та пошуку компромісів між державами. У межах вчення визнається реальність існування інтересів і конфліктів як невід'ємної частини міжнародних відносин. Формування та підтримка міжнародних альянсів та оборонних союзів також часто базується на принципах політичного реалізму. Держави вступають у союзи з іншими країнами для забезпечення своєї власної безпеки та збільшення власного впливу. Наприклад, НАТО і Європейський Союз – це приклади міжнародних оборонних союзів, які були створені на основі стратегічних інтересів держав-учасниць. Хоча певною мірою утворення таких міжнародних організацій, як ООН, НАТО, точніше, мета і завдання таких організацій, є все ж таки проявом ідеалізму. Досліджуючи їхню діяльність можна побачити, що на практиці ООН та НАТО, головною метою яких є забезпечення захисту прав людини та колективної безпеки, найчастіше на практиці є абсолютно бездіяльні. У НАТО тільки розглядають перспективи підтримки України та Ізраїлю [17], у той час як обидві країни є постраждалими від зовнішньої агресії та потребують захисту. Більше того, на сучасному етапі спостерігаємо, що нам відмовляють навіть у перспективі членства в НАТО задля умиротворення агресора. Тож, міжнародні організації фактично перестали виконувати свої функції, що повертає науковців і практиків до засад класичного реалізму.

Тим не менше, зважаючи на спірні питання політичного реалізму як такого, у його доктрині відбуваються поступові трансформації.

Першим і найбільш рішучим реформатором теорії реалізму став К. Уолт, який поставив під сумнів ряд її положень і тим самим заклав основи для розвитку неореалізму. Варто вказати, що неореалісти намагались подолати недоліки класичного реалізму, застосовували концепції і методи інших наук і одночасно зберегти ознаки реалізму. Вони не заперечують положення про державу як головного актора міжнародних відносин і разом із тим значну увагу приділяють іншим суб'єктам міжнародних взаємодій і процесам глобалізації. Суверенну державу К. Уолт розглядає як розподіл можливостей (примусів і обмежень), наданий державам міжнародною системою. Для К. Уолта «державний суверенітет не означає повної свободи дій в їхній зовнішньополітичній діяльності. Відповідно, поняття «суверенітет» і «залежність» є тотожними. Суверенітет означає право держави самостійно визначати, як вирішувати свої внутрішні й зовнішні проблеми. Способом їхнього вирішення є пошук допомоги від інших держав, а це обмежує свободу вибору дій держав». Важливо відзначити, що К. Уолт допускає змін-

ність міжнародної структури. Зокрема, вона зазнає значних змін через трансформації, пов'язані із захистом державного суверенітету. До них він відносить появу транснаціональних корпорацій, які розмивають кордони національної держави [4]. Таким чином, неореалізм враховує всі або майже всі основні риси класичного політичного реалізму, враховуючи разом із тим сучасні реалії. Так, розуміння державного суверенітету дійсно зазнає суттєвих трансформацій у глобалізованому світі, де суверенітет тяжіє до зниження. Також по-новому зазвучала теза про роль сили в концепції стримування, зокрема щодо повернення до розроблення ядерної зброї, що також повністю відповідає сутності політичного реалізму.

Теоретики неореалізму, або структурного реалізму, підкреслюють, що збільшення сили ґрунтується в першу чергу на страху держави перед загрозою війни з боку інших держав. У цьому контексті серед представників неореалізму виокремлюються дві течії: оборонний і наступальний неореалізм, які по-різному оцінюють потрібний обсяг сили та ефективності гегемоністичних прагнень. Представник наступального крила Джон Міршаймер зазначає, що для держави має стратегічний сенс отримати якомога більше сили, оскільки наявна переважна влада є найкращим способом забезпечення власного виживання [15, с. 72]. Прибічники оборонного напрямку вказують на загрозу створення коаліції проти агресивно налаштованих держав із гегемоністичними намірами та ускладнення ситуації наявністю зброї масового знищення, зокрема ядерної. Схожі аргументи стосовно коаліцій використовуються і наступальними реалістами, але з акцентом на привабливості об'єднання з переважачою силою замість боротьби [2, с. 83]. Слід зазначити, що в умовах сучасного світу обидві концепції політичного реалізму демонструють підйом, оскільки більш ліберальні політичні течії не знайшли підтвердження в реальних політичних процесах.

Узагалі варто акцентувати увагу на тому, що політичний реалізм саме проявляється через війну в Україні, де не тільки росія керується власними інтересами, а й інші держави. Підтримка України з боку Заходу (країн Європейського Союзу) свідчить про зацікавленість держав у тому, що Україна зупинить росію в її агресії, оскільки існує реальна загроза їхньому суверенітету. США також вбачає в цій ситуації певну загрозу регіональній стабільності та міжнародному порядку. Тому підтримка України й спрямована на запобігання домінуванню росії в регіоні та забезпечення балансу сил, що також є важливим принципом політичного реалізму [18, с. 197]. На підставі зазначеного, з урахуванням досвіду останніх подій на політичній арені прогнозується відродження ідей політичного реалізму як у його класичній версії, так і в нео-реалістичній течії.

Висновки. Констатовано, що теза політичного реалізму про державу як єдиного актора міжнародних відносин зазнала певних трансформацій, коли після Другої світової війни почали активно формуватися та функціонувати міжнародні організації як суб'єкти міжнародної політики. Проте, зважаючи на безсилля міжнародних організацій перед численними актами агресії в сучасному світі, відбувається їхнє ослаблення та повернення до базового постулату політичного реалізму.

Зроблено висновок, що період відродження спостерігається у ще одній ідеї політичного реалізму, відповідно до якої мораль та етика розглядаються або як щось вторинне щодо інтересів держави, або взагалі ігноруються. Основою втілення інтересів держави визнається сила (зокрема військовий потенціал), що особливо актуалізується на сучасному етапі, коли баланс сил у світі є нестабільним, а засоби стримування нерідко непередбачуваними. Тож навіть у глобалізованому світі державам варто передусім враховувати власні інтереси та наявність потенціалу для їхньої реалізації.

Наголошується на тому, що неореалізм враховує всі або майже всі основні риси класичного політичного реалізму, враховуючи разом із тим сучасні реалії. Так, розуміння державного суверенітету дійсно зазнає суттєвих трансформацій у глобалізованому світі, де суверенітет тяжіє до зниження. Також поновому зазвучала теза про роль сили в концепції стримування, зокрема щодо повернення до розроблення ядерної зброї, що також повністю відповідає сутності політичного реалізму.

З урахуванням досвіду останніх подій на політичній арені, прогнозується відродження ідей політичного реалізму як у його класичній версії, так і в нео-реалістичній течії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Н. Б. Теорія міжнародних відносин : навч.-метод. посіб. Київ : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. 2019. 210 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/kravchenko_n.b._nmposibnik2019-teoriya_mizhnarodnih_vidnosin.pdf (дата звернення: 12.05.2025).
2. Мельник Т. А. Ядерне стримування в євроатлантичній системі безпеки : дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2021. 231 с.
3. Самчук З. Повернення епохи Realpolitik: принцип задоволення проти принципу реалізму. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Вип. 2. С. 61–89. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/samchuk_povernennia.pdf (дата звернення: 15.05.2025).
4. Троян І. В. Сутність державного суверенітету в теорії політичного реалізму. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2011. Вип. 23.

- C. 158–164. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25788/28-Troyan.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.05.2025).
5. Фабрика А. А. Культура в теорії міжнародних відносин: реалістичний напрям. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. № 1 (27). С. 122–126. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/download/13338/18495> (дата звернення: 15.05.2025).
 6. Шергін С. О. Реалізм і модернізм в американській політології міжнародних відносин: еволюція «реалістичної» парадигми. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107 (1). С. 13–21.
 7. Korab-Karpowicz W. Julian Political Realism in International Relation. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. 2023. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/> (дата звернення: 14.05.2025).
 8. Dunne T., Kurki M., and Smith S. (eds.) *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. Oxford : Oxford University Press, 2006. 400 p.
 9. Morgenthau H. *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace 1946*. New York : Alfred A. Knopf. 387 p. URL: [http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20\(selected%20chapters\).pdf](http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20(selected%20chapters).pdf) (дата звернення: 14.05.2025).
 10. Palan R., Blair B. On the idealist origins of the realist theory of international relations. *Review of international studies*. 1993. № 19. P. 385–399.
 11. Rochau A. L. von. Grundsätze der Realpolitik, angewendet auf die staatlichen Zustände Deutschlands. Stuttgart : Verlag von Karl Göpel, 1853. URL: <https://archive.org/details/grundstzederre00roch/page/n3/mode/2up> (дата звернення: 09.05.2025).
 12. Макиавеллі Н. Державець. Харків : Фоліо, 2007. 511 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf (дата звернення: 12.05.2025).
 13. Кремень Т. Еволюція поглядів на державний лад. *Політичний менеджмент* : укр. наук. журн. 2004. № 1. С. 153–162.
 14. Treitschke H. von. *Politics*. Vol. 1. New York : The Macmillan Company. 1916. 213 p. URL: <https://socserv2.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/treitschke/politics01.pdf> (дата звернення: 20.05.2025).
 15. Mearsheimer J. J. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York : W. W. Norton & Company, 2001. URL: <https://samuelbhfaure.com/wp-content/uploads/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
 16. Титарчук Р. В. Еволюція концепції realpolitik: від класичного реалізму до сучасних викликів. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 43–48.
 17. У НАТО розповіли про перспективи підтримки України та Ізраїлю. *Слово і діло* : аналіт. портал. 2023. URL: www.slovoidilo.ua/2023/10/21/novyna/bezpeka/nato-rozpovily-properspektyvy-pidtrymky-ukrayiny-ta-izrayilyu (дата звернення: 25.05.2025).
 18. Титарчук Р. В. Політичний реалізм: основні засади та відображення на практиці міжнародних відносин. *Публічна політика і державне управління в умовах війни* : матеріали міжнар. наук-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2024 р.). Вінниця : Дон. нац. ун-т ім. Василя Стуса, 2024. С. 195–199.

REFERENCES

1. Kravchenko, N. B. (2019). *Teoria mizhnarodnykh vidnosyn*. Kyiv: Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/kravchenko_n.b._nmposibnik2019-teoriya_mizhnarodnih_vidnosin.pdf [in Ukrainian].
2. Melnyk, T. A. (2021). *Yaderne strymuvannia v evroatlantychnii systemi bezpeky: Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Samchuk, Z. (2018). *Povernennia epokhy Realpolitik: pryntsyyp zadovolennia proty pryntsyypu realizmu. Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy – Scientific notes of the I. F. Kuras Institute for political and ethnonational studies of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 2, 61–89. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/samchuk_povernennia.pdf [in Ukrainian].
4. Troian, I. V. (2011). *Sutnist derzhavnoho suverenitetu v teorii politychnoho realizmu. Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku – Ukrainian national idea: realities and prospects for development*, 23, 158–164. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25788/28-Troian.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
5. Fabryka, A. A. (2018). *Kultura v teorii mizhnarodnykh vidnosyn: realistychnyi napriam. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Filosofiya. Kulturolohia – Bulletin of the National Aviation University series: Philosophy. Cultural studies*, 1(27), 122–126. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/download/13338/18495> [in Ukrainian].
6. Sherhin, S. O. (2012). *Realizm i modernism v amerykanskkii politolohii: evoliutsia realistychnoi paradyhmy. Aktualni problem mizhnarodnykh vidnosyn – Current problems of international relations*, 107(1), 13–21 [in Ukrainian].
7. Korab-Karpowicz, W. (2023). *Julian Political Realism in International Relation. The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/>
8. Dunne T., Kurki M., and Smith S. (eds.) (2006). *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. Oxford: Oxford University Press.
9. Morgenthau, H. (1946). *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf. URL: [http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20\(selected%20chapters\).pdf](http://slantchev.ucsd.edu/courses/ps240/04%20Conflict%20with%20States%20as%20Unitary%20Actors/Morgenthau%20-%20Politics%20among%20nations%20(selected%20chapters).pdf)
10. Palan, R., Blair, B. (1993). *On the idealist origins of the realist theory of international relations. Review of international studies*, 19, 385–399.
11. Rochau, A. L. (1853). *Grundsätze der Realpolitik, angewendet auf die staatlichen Zustände Deutschlands*. Stuttgart: Verlag von Karl Göpe. URL: <https://archive.org/details/grundstzederre00roch/page/n3/mode/2up> [in German].
12. Makiavelli, N. (2007). *Derzhavets*. Kharkiv: Folio. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf [in Ukrainian].

13. Kremen, T. (2004). Evoliutsia pohliadiv na derzhavnyi lad. *Politychnyi menedzhment – Political management*, 1, 153–162.
14. Treitschke, H. von (1916). Politics. Vol. 1. New York: The Macmillan Company. URL: <https://socserv2.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/treitschke/politics01.pdf>
15. Mearsheimer, J. J. (2001). The Tragedy of Great Power Politics. New York: W. W. Norton & Company. URL: <https://samuelbhfaure.com/wp-content/uploads/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf>
16. Tytarchuk, R. V. (2024). Evoliutsia kontseptsii realpolitik: vid klasychnoho realizmu do suchasnykh vyklykiv. *Politychne zhyttia – Political life*, 4, 43–48 [in Ukrainian].
17. U NATO rozpovily pro perspektyvy pidtrymky Ukrainy ta Izrailiu. (2023). *Analychnyi portal «Slovo I dilo» – Analytical portal «Word and Deed»*. URL: www.slovoidilo.ua/2023/10/21/novyna/bezpeka/nato-rozpovily-properspektyvy-pidtrymky-ukrayiny-ta-izrayilyu [in Ukrainian].
18. Tytarchuk, R. V. (2024). Politychnyi realizm: osnovni zasady ta vidobrazhennia na praktytsi mizhnarodnykh vidnosyn. *Publichna polityka i derzhavne upravlinnia v umovakh viiny*: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa. 195–199 [in Ukrainian].

Tytarchuk Ruslan Vasyliovych, PhD student, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

POLITICAL REALISM IN THE MODERN WORLD CLASSICAL FOUNDATIONS AND TRANSFORMATIONS

The purpose of the article is to analyze the political realism transformation. The thesis of political realism about the state as a single actor in international relations underwent certain transformations when, after the Second World War, international organizations began to actively form. Given the impotence of international organizations in the face of numerous acts of aggression, it's returning to the basic postulate of political realism.

Keywords: political realism, state, international organizations, deterrence policy, balance of power, post-bipolar world.

